

(بررسی الگوی طراحی حمام‌های تاریخی با ارائه نمونه‌هایی از آن و احیاء حمام مصباح کرج)

ارض اله نجفی^۱، حمید فروغی^{۲*}، مریم قنبری زکی^۳

- ۱- گروه باستان‌شناسی و مرمت، واحد ابهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ابهر، ایران
- ۲- گروه باستان‌شناسی و مرمت، واحد ابهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ابهر، ایران
- ۳- گروه مهندسی معماری، دانشگاه فنی و حرفه‌ای شهید بهشتی، کرج، ایران

خلاصه

حمام‌های تاریخی علیرغم در برداشتن ارزش‌های معماری، بوم‌آوارانه، اقلیمی-زیست‌محیطی، فناورانه و ... با جریان یافتن و رسوخ دیدگاه‌های مدرن و محصولات آن به زندگی (همانند استقرار حمام در خانه‌ها)، به تدریج به فراموشی سپرده شده‌اند و نهایتاً در مسیر اضمحلال قرار گرفته‌اند. تخریب حمام مصباح در شهر کرج مربوط به دوران قاجاریه، در میان آثار حفاظت شده پیرامون آن از نمونه‌های قابل ذکر است. تعداد قابل ملاحظه‌ای از این حمام‌ها که منعکس‌کننده بخشی از فرهنگ جاری در سرزمین ماست قابلیت حفاظت، مرمت و احیاء را داشته تا ضمن دعوت از کاربران و گردشگران، آموزه‌های قابل‌اعتنایی را به منظور کاربرد در زندگی امروزی در اختیار قرار دهد. تدقیق در کلیات و اجزاء حمام‌های تاریخی در ایران نکاتی را پیش‌روی نهاده تا تأمل بر آن‌ها فرصت‌هایی برای کاربرد این موارد در زندگی امروز فراهم آورد. سیری در تجربیات حاصل از حضور نگارندگان در این بناها، مطالعات مکتوب و بررسی توصیفی-تحلیلی مدارک موجود، مسیر طی شده در این تحقیق بوده که به مدد آن‌ها نکاتی در جهت تغییر کاربری و احیاء آن بناها حاصل شده است.

کلمات کلیدی: حمام، احیاء، الگوهای بومی، ارزش‌های معماری، حمام مصباح کرج

۱. مقدمه

معماری پیشین ما سرشار از منابع غنی و خلاقانه‌ای است که تحلیل این اسناد ارزشمند، ما را در رساندن به الگوهای کاربردی در معماری امروزی یاری خواهد کرد. در این راستا توجه به اینیه تاریخی خصوصاً بناهای عام‌المنفعه مانند حمام‌ها به منظور انطباق فناوریهای بومی با دانش امروز و به روز کردن آنها، و از سویی دیگر در بومی کردن فناوریهای نوین و تطبیق آنها با ویژگیهای فرهنگ ایرانی ضروری و حائز اهمیت می‌نماید. همچنین در سراسر ایران تعداد قابل توجهی حمام‌ها در کنار دیگر بناها عمومی وجود داشته است. اهمیت بررسی چنین بناهایی، مربوط به هنر معماری، فضا‌سازی و پیچیدگی آن است. درس‌های که از بحث‌های اقلیمی، سازه‌ای و زیبایی‌شناختی آن می‌توان گرفت قابل توجه و تأمل

* Corresponding author: دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مرمت و احیاء بناها و بافتهای تاریخی

Email: Hamid_foroughi@yahoo.com